

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

CİNSEL İSTİSMAR VAKALARI SANIK İFADE TUTANAKLARI İÇERİKLERİNE EVRİMSEL PSİKOLOJİK BİR YAKLAŞIM*

Emrullah ŞEKER

Dr.Öğr.Üyesi

Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi

E-mail: emrullahseker@yahoo.com

ORCID ID: 0000-0002-7834-1214

Özet

Cinsel istismar ile ilgili davalı tarafların ifadelerinin analizinin yapıldığı bu çalışmanın amacı cinsel istismar sanıklarının ifade tutanaklarındaki sözcük içerikleri insan türünün zihinsel arka planındaki evrimsel psikolojik süreçleri dikkate alarak cinsel istismar davranışları, cinsel özne söylemi ve cinsel nesne seçimi açısından değerlendirmektir. Bitlis ili örneğinde yürütülen bu çalışmada sanık ifade tutanakları içerik analizi ile çözümlendi ve elde edilen veriler evrimsel psikanalitik bir yaklaşımla değerlendirildi. Bu bağlamda toplam 10 vakaya ait sanık ifadeleri sosyal çevre, şüpheli özne ve cinsel nesne açısından incelendi. Çalışmada sanıkların ifade tutanaklarında ekonomik ve sosyal bağları içeren dilsel göstergeleri sıklıkla, bazı vakalarda dinsel simgeleri yoğun olarak, doğrudan olayın niteliği ile ilgili ifadelerden çok dolaylı, ilgisiz veya belirsiz ifadeleri daha yaygın kullandıkları tespit edildi. Ayrıca cinsel öznelere nesnelere nitelikli cinsel istismardan çok genellikle haz alma ve doyuma erişme gibi ikincil bir amaçla yaklaştıkları tespit edildi. Çalışmada elde edilen bulgular cinsel istismar gibi kültür, gelenek ve sosyal ilişkilerde çok alışık olduğumuz, masum gibi görünen birçok davranış şeklinin evrimsel süreçte başvurulan cinsel stratejilerin arkaik kalıntıları veya yinelemeleri olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: *Cinsel istismar, içerik çözümlemesi, evrimsel psikoloji, ifade tutanakları*

Alan Tanımı: *Evrimsel Psikoloji*

*Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

Atıf (APA): Şeker, E., (2020), Cinsel İstismar Vakaları Sanık İfade Tutanakları İçeriklerine Evrimsel Psikolojik Bir Yaklaşım, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 12 (2): 121-146.

AN EVOLUTIONARY PSYCHOLOGICAL APPROACH TO THE CONTENTS IN DEFENDANTS' RECORDS OF STATEMENT IN SEXUAL ABUSE CASES

Abstract

The purpose of this study analyzing the statements of the sexual abuse suspects is to evaluate lexical contents in the records of statements of the sexual abuse defendants by considering the evolutionary psychological processes in the mental background of the human species in terms of sexual abuse behaviors, sexual subject discourses and sexual object selections. In this study conducted in Bitlis province, the defendants' records of statement were analyzed by content analysis and the results were evaluated within an evolutionary psychoanalytic perspective. In this context, the statements belonging to a total of 10 cases were examined in terms of social environment, suspicious subject and sexual object. According to the results, in their records of statement, the sexual abuse defendants were found to frequently use linguistic signs expressing economic and social relations, intensively use religious symbols in some of the cases, and use irrelevant or ambiguous expressions more than those directly related to the nature of the event. In addition, it was also understood that sexual abusers approach their objects with a secondary purpose to obtain pleasure and satisfaction rather than a penetrative assault. These findings obtained in the study show that like sexual abuse, many forms of behavior that seem very innocent in culture, tradition and social relations may be archaic remnants or recapitulations of sexual strategies used in the evolutionary process.

Key Words: *Sexual abuse, content analysis, evolutionary psychology, records of statement*

1. Giriş

Cinsel istismar bir erişkinin cinsel gereksinim ve isteklerini karşılamak için bir başkasını rızası olmadan veya hileli yönlendirme yoluyla cinsel nesne olarak kullanmasıdır (Bkz. Green, 1996; Taner ve Gökler, 2004; Aktepe, 2009; Bulut, 2016; Urazel, Fidan, Gündüz, Şenlikli ve Asfuroğlu, 2017). Cinsel istismar mağdurları yaş, toplumsal sınıf ve cinsiyet açısından farklılık gösterebilmektedir. Bu tür vakalarda cinsel nesne konumundaki istismar mağdurları genellikle korumasız kadın ve çocuklardan oluşurken, saldırganlar genellikle yetişkin erkeklerden oluşmaktadır (Bkz. Aktepe, 2009; İnan, 2010; Alpaslan, 2014; Bulut, 2016; Karataş, 2018). Genel olarak cinsel istismar üreme amacı taşımayan bir haz

alma ve tatmin olma girişimidir. Cinsel istismar üreme amacı taşımayan, haz uğruna başkasının canına, hak ve hürriyetine saldırı niteliği taşıyan ve böylece öznenin kendi varlığını ve hürriyetini tehlikeye sokan, riskli, doğada ağır bir bedeli olan ve bu yönüyle de doğal ve cinsel seçim yasalarına aykırı bir davranış şeklidir.

Cinsel istismar üzerine yapılan yerli ve yabancı birçok çalışma istismar olgusunu farklı disiplinler açısından farklı alanlarda incelemiştir. Bu çalışmalardan bazıları sanık görünüşlerini ele almış ve istismarcıların ortak özelliklerini belirlemeye çalışmışlardır (Ör. Kaufman ve diğerleri, 1998; Sanghara ve Wilson, 2006; Aktepe, 2009; İnan, 2010; Alpaslan, 2014; Gönültaş, 2016; İbiloğlu, Atlı, Oto ve Özkan, 2018). Vaka çalışması şeklinde olan çalışmalar ise daha çok vakaların niteliği, sıklığı, ortak özellikleri ve etkenleri üzerine yoğunlaşmıştır (Ör. Çekin ve diğerleri, 1998; İnan, 2010; Balcı, Erbaş, Işık ve Karbeyaz, 2014; Karataş, 2018). Bu çalışmaların bir kısmı cinsel istismar konusuna adli açıdan yaklaşmışlardır (Ör. Çekin ve diğerleri, 1998; Gölge, Yavuz ve Başol, 2003; Alpaslan, 2014). Diğer bir kısmı cinsel istismar vakalarını klinik açıdan incelemiştir (Ör. Taner ve Gökler, 2004; Aktepe, 2009; Bilginer, Hesapçıoğlu ve Kandil, 2013; Alpaslan, 2014; Urazel ve diğerleri, 2017; İbiloğlu ve diğerleri, 2018). Cinsel istismar vakalarını sosyolojik ve pedagojik açılardan inceleyen çalışmalar da vardır (Ör. Üstündağ, Şenol ve Mağden, 2015; Karataş, 2018). Öte yandan cinsel istismarı evrimsel biyoloji, psikoloji ve antropoloji açısından ele alan çalışmalar da bulunmaktadır (Ör. Thornhill ve Thornhill, 1987; Palmer, 1989; Konker, 1992). Dilbilim ve söylem çalışmaları açısından ise bu konuda yapılan çalışmalar sınırlıdır. Alparslan Eyüpoğlu (2012) tarafından yapılan nitel bir çalışmada istismar mağduru 10 çocuk mağdur ifadesi 'CBCA' (Criteria-Based Content Analysis) metodu kullanılarak söylem çözümlemesi ile incelenmiş ve mağdur ifadelerinin gerçekte yaşanmış olayları büyük oranda yansıttığı sonucuna varılmıştır. Ancak alan yazındaki bu çalışmalar arasında sanık ifade tutanaklarını inceleyerek istismar sanıklarının ifade tutanaklarındaki söylemleri üzerine çıkarımlarda bulunan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yine bu çalışmaların büyük bir kısmının cinsel istismar konusunu vaka sıklığı, saldırgan görünüşü, mağdur görünüşü, istismarın mağdurlar üzerindeki sosyal, psikolojik ve klinik etkileri ile bu etkilerin tanı ve tedavileri ve alınacak tedbirler açısından değerlendiren bilimsel araştırma veya derleme şeklinde olduğu saptanmıştır. Öte yandan cinsel istismar vakalarından veya sanık ifade tutanaklarında geçen ortak sözcük dizinlerinden elde edilen verileri cinsel istismarın evrim veya psikanaliz gibi kuramsal açılardan değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Dil, zihin ve cinsellik arasındaki ilişkileri cinsel istismar vakaları sanık ifade tutanaklarından elde ettiğimiz nicel verilere dayanarak incelediğimiz bu çalışmada sanıkların sıklıkla kullandıkları sözcükler ve istismar davranışları evrimsel ve psikolojik açıdan kuramsal olarak tartışılmakta ve değerlendirilmektedir. Buna göre istismar vakaları sanık ifade tutanaklarındaki sözcük içerikleri ve vakalarda görülen istismar davranışları arasındaki benzerliklerden yola çıkarak cinsel istismar sanıklarının söylemleri ve davranışları üzerine değerlendirilmelerde bulunmaktadır. Cinsel istismar suçlarının evrimsel ve psikolojik açıdan değerlendirilmesi bu türden vakaları, faileri ve bunları ortaya çıkaran doğal ve çevresel etkenleri daha yakından tanımaya yardımcı olabilecek önemli veriler sağlayabilir. Sanık ifadelerinin içerik analizi ile elde edilen bulguların evrimsel psikolojik açıdan değerlendirilmesi adli dilbilim çalışmaları ve dolayısıyla adalet kurumlarında cinsel istismar sanıklarının görünüşlerinin çıkarılmasında ve bunlarla etkin önleyici mücadelede kullanılabilir.

Sonuç olarak cinsel istismar ile ilgili davalı tarafların ifadelerinin analizinin yapıldığı bu araştırmanın amacı cinsel istismar sanıklarının ifade tutanaklarında geçen ortak sözcük dizinlerini insan türünün zihinsel arka planındaki evrimsel psikolojik süreçleri dikkate alarak cinsel istismar davranışları, cinsel özne söylemleri ve cinsel nesne seçimleri açısından değerlendirmektir. Bu bağlamda tecavüz, istismar, mastürbasyon gibi üretken olmayan hza amaçlı cinsel davranışlar ile dilin cinsellikle ilişkisinin evrimsel ve psikolojik yönleriyle açıklandığı kuramsal ikinci bölümün ardından çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın yöntemi, evreni, içerik ve söylem çözümlemesi, veri toplama ve değerlendirme araçları açıklanmaktadır. Araştırma bulgularının tartışıldığı ve değerlendirildiği son bölümde ise içerik çözümlemesiyle elde edilen nicel veriler alandaki diğer çalışma sonuçları ile karşılaştırılarak evrimsel ve psikolojik açılardan tartışılmaktadır.

2. Evrimsel Psikoloji Açısından Haz Odaklı Cinsel Davranışlar ve Dil

Tüm cinsel yolla üreyen canlılar gibi, insanlar da doğal olarak cinsel canlılardır ve cinsellik insan faaliyetlerinin merkezindedir (Bkz. Symons, 1979; Tooby ve Cosmides, 1992; Taylor, 1996; Chivers, 2005; Kauth, 2007; Launer, 2014). Bu nedenle de “cinselliğin dokunmadığı hiçbir sosyal ilişki yoktur, çiftleşme yaptığımız işlerin çoğuna nüfuz eder” ve aslında “bir tür olarak kim olduğumuzu tanımlar” (Buss, 1994:286). Evrimci Psikolog Geoffrey Miller’ın (2001) *Sevişen Beyin* çalışması düzinelerce veya yüzlerce farklı uyarılma, öğrenilmiş beceri ve çiftleşme taktiklerinden oluşan zihinsel bir yapıdan söz eder. Buna göre birtakım özelliklerin evrimi hayatta kalma yararlarından daha çok üreme yararlarına bağlı

olarak cinsel seçim yoluyla açıklanır (Buss, 1994:3). Jerome Barkow, Leda Cosmides ve John Tooby'nin (1992) *Uyarlanmış Zihin* kuramı evrimsel bakışı biyoloji ve antropoloji dışındaki sosyal bilimler alanlarındaki çalışmalara da kazandırmıştır. Sosyal, kültürel, psikolojik ve dilbilimsel birçok olay evrimsel bağlamda değerlendirilmiş ve tarihsel incelemenin miladını değiştirmiştir. İnsan öncesi ve halen yaşayan yakın akraba insansı topluluk davranışları da insan davranışlarını yorumlamada bir veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Benzer şekilde nevroitik rahatsızlıkların sağaltımı için bir yöntem olarak kullanılan psikanaliz de sosyologlar tarafından toplumsal vakaların incelenmesinde kullanılmıştır. Tabii ki “psikanaliz toplumsal sorunlara doğrudan bir yanıt veremez ama onun yardımıyla açığa çıkan veriler dolaylı cevap oluşturabilir” (Freud, 1998:69-70). Tıpkı psikanalistlerin bireyin davranışlarını çözümlmek için bireyin zihnin dünyasından kaynaklanan dışavurumları inceledikleri gibi psikanalitik sosyologlar da toplum davranışlarını çözümlenmede benzer yöntemlere başvurmuşlardır (Ör. Reich, 1970). Bir asırdan daha uzun bir süre önce Spielrein (1912) cinselliğe psikanaliz ve evrim arasında köprü kuran evrimci psikanalist (Freudarwinist) bir yaklaşım getirir. Ancak psikanaliz sosyal bilimler çalışmalarında kuramsal bir yaklaşım olarak kendini gösterse de, evrimsel yaklaşım birtakım ideolojik önyargılar nedeniyle özellikle de çalışmamızın yöntem ve veri işleme sürecini oluşturan içerik ve söylem çözümlemesi alanındaki çalışmalarda yeterince dikkate alınmamıştır.

Evrimciler genel olarak insanın rekabet eden doğasının hayatta kalma veya üreme stratejilerine yanıt olarak geliştiğini iddia ederler (Bkz. Cosmides, Tooby ve Barkow, 1992; Pinker ve Bloom, 1992). Eşler “asla rastgele seçilmez”, eş seçimi belirli stratejilere dayanır ve “stratejiler başarılı çiftleşme için belirli sorunları çözmek için tasarlanmıştır” (Buss, 1994:5). Bu nedenle, “insan doğasının cinsellik ve cinsel iletişimle son derece uyumlu” olduğu düşünülür (Kauth, 2007:4). İnsanın cinsel psikolojisinin atalarının çevresindeki belirli çevresel, psikolojik ve sosyal sorunları çözmek için on binlerce kuşaktan fazla evrim geçirdiğini iddia ederler (Pinker ve Bloom, 1990; Kauth, 2007). Bu evrimsel süreçte kazanılan zihinsel ve fiziksel adaptasyonlar “hayatta kalma ve üreme nedeni ile ortaya çıkan sorunlara evrimleşmiş çözümlerdir” (Buss, 1994:5). Bu nedenle de Antropolog Donald Brown (1991) insan topluluklarının evrimsel tarihin bir sonucu olarak benzer düşünme, hissetme ve davranış biçimlerini paylaştıklarını öne sürer.

2.1. Cinsel İstismar ve Üreme Amaçsız Cinsel Davranışlar

Üreme kaygılı cinsel ilişki sadece insan için değil, diğer türler için de yaşamın kalbidir (Launer, 2014; Marcaggi ve Guénolé, 2018). “Anlaşmalı, taahhüt içeren

cinsel ilişkilerde sevgiye dayalı, uzun vadede zamanı, enerjiyi ve çabayı bir dişiye yöneltmek ve ona bağlılık göstermek çoğu eş için zor ve maliyetli bir işlemdir, çünkü istikrar ve devamlılık ister” (Buss, 1994:102). Sadece rahatlık, ekonomi ve haz peşinde koşan erkekler için bu kadar çaba göstermek zordur (Buss, 1994:102). On binlerce kuşaktan fazla bir deneyimle gündelik, üreme amaçsız, seks stratejisine adaptasyona neden olan etkenlerin de bunlar olduğu düşünülebilir. Kısa süreli ilişki peşinde koşma, eş seçim standartlardaki düşüş ve hatta eş seçiminden cinsel nesne seçimine evrilme, “eş cinsel eğilimler, fuhuş ve enstest eğilimler üreme amaçlı seks stratejilerine aykırıdır” (Buss, 1994:86). “Bu aykırılık cinsel repertuarında kısa süreli çiftleşme yaşayan erkekleri tercih eden evrimsel bir geçmişe dair arkaik davranışlar olarak değerlendirilmektedir” (Buss, 1994:86). Tek seferlik kısa süreli cinsel ilişkiler ve tecavüz de böyle değerlendirilmektedir. Karşılaştırmalı biyoloji tecavüzü “gelişmiş bir çiftleşme taktiği” olarak görür (Thornhill ve Thornhill, 1987). Bu hipoteze göre tecavüz cinsel kurda yetersiz ve başarısız olan “erkeklerin eş bulmak için yeterli kaynağa erişemediğinde ortaya çıkar” (Palmer, 1989:368). Tecavüz, cinsel istismar, gereğinden fazla ilgi, gereksiz ve yersiz sevgi, abartılmış bağlılık, cömerlik, kibarlık ve yardımseverlik birer patolojik davranış veya zihinsel durum olarak değerlendirilebilir (bazı patolojik cinsel davranışlar için bkz. Freud 2014:23-24). Ernst Haeckel’in ‘Yineleme’ (Rekapitülasyon) teorisine göre bu tür patolojik zihin durumları memeli ve sürüngen gelişiminin önceki evrim aşamalarına bir gerileme olarak görülebilir (Fallace, 2012). İstismarcıların birçoğunun da çocukluklarında cinsel istismara uğradıkları birçok çalışmada belirtilmiştir (Ör. Gaffney, 2003; Aktepe, 2009; Alpaslan, 2014; Aydın ve diğerleri, 2015; İbiloğlu ve diğerleri, 2018; Karataş, 2018). Geçmişinde cinsel istismara maruz kalan erkeklerin, kalmayanlara göre daha fazla cinsel istismar davranışı sergiledikleri bilinmektedir (Herman, 1992; Kaplan, 1996). Bu durumda bu tür patolojik zihin durumlarının geçmişte yaşanan tecrübelerle gerileme olabileceği hem psikanalizin bilinçaltının oluşumu ile ilgili açıklamalarına hem de bu tür durumların memeli ve sürüngen gelişiminin önceki evrim aşamalarına gerileme olabileceği düşüncesi ile benzerlik göstermektedir (Bilinçaltı için bkz. Freud, 2013; yineleme kuramı için bkz. Fallace, 2012). Filogenetik olarak “belirli balık türleri, neredeyse tüm kuşlar, maymunlar ve kısmen orangutanlar arasında da erkeklerin baskın olduğu tecavüz vakalarına rastlanır” (Palmer, 1989:268). Ancak “şempanzeler, orangutanlar ve maymunlar arasında yeterli eş kaynağına erişim insanlardan önemli ölçüde farklı olmasına rağmen” bu türlerde tecavüz olayları yine de gözlemlenmektedir (Palmer, 1989:368).

2.2. Haz

“Haz öğrenmeyi pekiştirmeye ve davranışların önceliğe göre edinilmesine yardımcı olan bir sorun çözme aracıdır” (Miller, 2001:151). Miller (2001:150) insan zihnini cinsel seçim yoluyla şekillenmiş “duyusal yargılara göre hareket eden ve sürekli haz susuzluğu çeken bir eğlence sistemi” olarak görür. Böyle bir sistemle işleyen zihin” yeterli yaşam tecrübesi olmayan, arzulu veya meraklı bireyleri cinsel istismara karşı savunmasız hale getirir” (Miller, 2001:151). Psikolog Felicia de la Garza-Mercer (2007) cinsel davranışın hazdan bağımsız düşünülemediğini savunur. Böylece hazzın cinsel ilişkinin yeterli sıklıkta gerçekleşmesini ve hatta cinsel ilişkinin üreme amacı dışında da gerçekleşmesini sağlayan bir etken olduğunu savunur. Buna göre haz üreme dışı cinsel davranışların (Ör. öpüşme, mastürbasyon, oral seks) gelişmesinde bir etkidir (Garza-Mercer, 2007). Ayrıca Sigmund Freud (2014:23) “cinsel etkinliğe öncülük eden” bazı fiziksel temaslardan oluşan “ara bağlantılardan” söz eder ve bu temaların cinsel amaca götüren zevk verici ve ateşleyici ilk basamaklar olduğunu savunur. Bu ara dokunuşların en önemlilerinden biri olarak da “ağız mukozasının birbirine değme” eylemi olarak bilinen ve dilin de oldukça aktif olduğu öpme eylemini görür. Cinsel aygıtı ait olmayan ve sindirim aygıtının girişini oluşturan bedenin bu bölümü ile yapılan öpme eylemini cinsel amaçla ilgili bir sapma ve sapıklık olarak sınıflandırır. “Cinsel dürtüyü tatminle görevli cinsel nesneye verilen değer her zaman üreme organları ile sınırlı kalmaz, nesnenin bütün bedenine yayılır ve o kaynaktan çıkan bütün duyuları ele geçirmeye eğilim gösterir” (Freud, 2014:23). Böylece “asıl üreme organlarının birleşmesi ile sınırlanmış cinsel amaçla uzlaşmayan fazla değer verme, bedenin diğer bölümlerini de cinsel hedef haline getirir” (Freud, 2014:24). Bu şekilde farklı yollarla yeterli sıklıkla gerçekleşen cinsel haz deneyimi ve hatta genel anlamda zevk ve acı deneyimi insan davranışlarını yönlendirir (Garza-Mercer, 2007). Hatta “zihnimizin öğrenmeyi ve kendini geliştirmeyi pekiştiren hazzın peşinden koştuğu” bile iddia edilebilir (Miller, 2001:150). Böylece, yüksek eşlikli haz bir modern insan özelliği olarak ortaya çıkar.

2.3. Dil ve Cinsellik

Ekolojik yaklaşıma göre dil karmaşık insan davranışlarının ve ekolojik sistemin bir parçasıdır (dili ekolojik bir sistem ve sosyal davranış olarak gören görüşler için bkz. Garner, 2004:112-116). Böylece dil insan davranışının bütünlüğünden ayrı olarak incelenemez (Narasimhan, 1998; ayrıca bkz. Pinker, 2003:117). Cinsel davranışlarda olduğu gibi dilde de bilinçaltını dışı vuran görünüşler vardır ve dil sürçmeleri, espriler veya konuşma hataları masum hatalardan öte bilinçaltının dışı

vurumu olarak görülür (Fromkin, 1973; Freud, 2016a). Bu açıdan değerlendirildiğinde siyasi, dini, kültürel, sanatsal, edebi birçok dilsel ürün haz amaçlı birer simgeler dizinine dönüşebilir. Böylece dil ve cinsellik ilişkisi dil ve haz alma ilişkisi bağlamında dilin temel işlevlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan dilsel ve zihinsel birçok durumu açıklayabilir. Örneğin romantik ve çekici dil kur yapmada önemli bir rol oynar (Bkz. Burling, 1986; Miller, 2001; Dessalles, 2007). Yine bilişsel devrimin arifesinde büyük bir ihtimalle cinsel içerikli dedikodu ve yalan dilin gelişimine ve Homo Sapiens'in daha büyük ve daha istikrarlı medeniyetler kurabilmesine katkı sağlamış olabilir (Harari, 2015:39; ayrıca bkz. Dunbar, 1996; Miller, 2001; Dor, 2017). “Biyolojide insanların ve hayvanların cinsellik ve açlık gibi ihtiyaçlarını gerçekleştirmesini sağlayan itici gücün dürtüler olduğu kabul edilir” (Freud, 2014:11). Bu durum hayvanlarda da gözlemlenebilir. Ancak insanın doyumsuzluğu, haz peşinde koşuşu ve cinsel davranışlarındaki çeşitlilik onun dilde daha sembolik, daha anlamlı ve düzenli ses birleşimleri üretmesini sağlamıştır. Dedikodu ve yalan söylemeye olan ihtiyaç sembolik kurguları gerektirmiştir. Sözcükleri bir araya getirişlerindeki düzenlilikler, yinelemeler veya modern insanın artık doğuştan sahip olduğu evrensel dilbilgisi ilkeleri cinsellikle şekillenen insan zihninin itkilerine cevap veren bir özellik gösterirler. Evrimcilere göre cinsel seçim, psikanalistlere göre temel içgüdüler ve evrimci psikologlara göre cinsellikle örülü zihin kaynaklı bu dürtüler asla yok edilmez ancak yönlendirilir. Bu yönlendirme ya fantezi, sanat, fetişizm gibi farklı formlardaki coşkular şeklinde ya da alkol, uyuşturucu veya sigara gibi madde kullanımı gibi farklı şekillerde ortaya çıkar (Gay, 1995). Daha ileri vakalarda bireylerde anksiyete, mazoşizm, sadizm ve suçluluk duygusu gibi patolojik rahatsızlıkların oluşmasına zemin hazırlar (Bknz. Freud, 1998).

Organ dil ve dudak hem beslenmede hem de cinsellikte haz aracıdır. İnsan zihninde oluşan mantıksal formlar ile son evrede dil ve dudak gibi organların katkısıyla oluşan ses birimsel formları içeren dil hazdan bağımsız düşünülemez. Dilsel ürünler tıpkı dilin haz alma işlevinde etkin rol oynadığı cinsellikte ve beslenmede olduğu gibi eşiği ve çitası sürekli değişen bir haz alma aracına dönüşür. Miller'e göre (2001:135,387) kuşların çıkardığı seslerde olduğu gibi, cinsel seçilime yanıt olarak evrimleşmiş olan insan dili ile birlikte sanat ve müzik de “sağlıklıyım, benimle ilişkiye gir” dışında bir şey söylemek için gelişmedi. Kişi adıkları, kiplikler, zaman ve uzam belirteçleri bulunmayan nesnel özellikli anlatılardan ziyade bir alıcıya hitap eden, kiplik, zaman ve uzam belirteçleri içeren öznel sözcelem düzlemine sahip söylemler cinsellik ve haz motifli dil çıktıkları olarak değerlendirilebilir (anlatı ve söylem için bkz. Kıran ve Kıran, 2010:186-

192). Üretilen bir sözcenin üretildiği dış ortam ile ilişkileri ne kadar önemli ise, konuşucunun iç dünyası ve zihinsel yapısıyla olan ilişkisi de o kadar önemlidir. Her ne kadar söylem üretilen somut sözcenin alıcısıyla ve üretildiği zaman ve uzam ile ilişkili olsa da, o söylemin içerdiği sembolik göstergeler ancak dış dünyadaki göndergelerin zihindeki izdüşümleri ile anlaşılabilir. Yani haz söylemin amacı, cinsel itkiler söylemin sebebi, sözce ise söylemin sonucu olarak değerlendirilebilir. Böylece ‘evrimsel psikanalitik bir yaklaşımla’ söylem çözümlemesi belli koşullarda ortaya çıkan söylem bütününde üretilen sözcede kullanılan dilsel göstergelerin bağlamsal göndergelerinin insan türünün evrimsel gelişim süreci ve zihinsel arka planı ile ilişkilendirilmesidir.

3.

Yöntem

Bitlis ili örneğinde yürütülen bu çalışmada sanık ifade tutanakları içerik analizi ile çözümlenmiş ve elde edilen veriler evrimsel psikanalitik bir yaklaşımla incelenmiştir. Bu bağlamda toplam 10 vakaya ait sanık ifadeleri sosyal çevre, şüpheli özne ve cinsel nesne açısından incelendi. İncelenen vakalarda cinsel istismar mağdurlarının dördü kız üçü de erkek olmak üzere yedisinin çocuk olduğu, üçünün ise genç yetişkin kadın oldukları tespit edildi. Bu vakalardan üçünün aile içinde yakın akrabalar arasında gerçekleştiği belirlendi. Cinsel istismar sanıklarının ise tümünün yetişkin erkek olduğu ve mağdurla ekonomik veya sosyal bir bağının olduğu belirlendi. Çalışmada cinsel istismar sanıklarının ifadelerinden elde edilen verilere göre cinsel istismar sanıklarının ifade tutanaklarında en sık kullanılan 2077 sözcük sınıflandırılarak nicel veriler elde edildi. Bu çalışmanın veri çözümü ve değerlendirme tekniği olan ‘içerik çözümlemesi’ “yazılı ya da sözlü söylemi nicel verilere dönüştürüp, bu nicel verilerden hareketle çıkarımlarda bulunma işi” olarak tanımlanır (Günay, 2013:159; Gür, 2013:193). ‘Söylem’ “dilnin bireysel kullanımını yansıtan, kullanıldığı ya da üretildiği bağlamın hem yaratıcısı hem ürünü; sosyal ilişki, sosyal kurum ve ürün olabilen yazılı veya sözlü dilsel ürün” olarak tanımlanabilir (Gür, 2013:190). Söylem konuşucu, dil ve bağlam arasındaki ilişkiler göz önünde bulundurularak iletişimsel amaçla üretilen dilsel üründür (Günay, 2013:36; Kıran ve Kıran, 2010:222). ‘Söylem çözümlemesi’ ise üretilen bir sözcede sözcelem durumuna göre konuşan kişinin söylediklerinin, söylemek istediklerinin ve söylemek istemediklerinin tespit edilmeye çalışılmasıdır (Günay, 2013:52). Söylem çözümlemesi ile içerik çözümlemesi arasındaki farklardan biri içerik çözümlemesinin nesnel, söylem çözümlemesinin ise nitel veri kaynakları sunmasıdır (Taylan, 2011). Diğer nicel araştırmalarda görüldüğü gibi “içerik analizinde de incelenen konunun (örneğin) evrene genelleme iddiası vardır” (Taylan, 2011:74). Böylece “içerik çözümlemesi kelimeler, sözcükler ve biçimsel

yapıları da araştırma kapsamına alabilir” (Taylan, 2011:73). İçerik çözümlemesinde, söylem çözümlemesinde olduğu gibi, “amaç bir metnin tasviri açıklaması değil, özellikle metin içeriklerinden sosyal gerçeğe yönelik çıkarımlar yapmaktır” (Taylan, 2011:73). Söylem çözümlemesinde ise “her örnek tekildir, kendi başına analizin konusudur ve biriciktir” (Taylan, 2011:74). Çalışmamız sözcük dizinleri, sözcüklerin kullanım sıklıkları ve sözcük grupları gibi sınıflandırmalardan elde edilen verilere dayalı değerlendirmelerde bulunduğu için bu çalışmada veri çözümleme tekniği olarak ‘içerik analizi’ kullanılması uygun görülmüştür. Çalışmamızda kullandığımız ‘sözlüksel alan’ kavramı “aynı kavram ya da vaka etrafında öbekteşen sözcükler bütünü oluşturduğu ağ” olarak tanımlanır (Kıran ve Kıran, 2010:256; ayrıca bkz. Günay, 2007:89-102). Buna göre ‘sözcük dizini’ her bir sözlüksel alan içerisinde yer alan sözcük grubunu oluşturur. Çalışmamızda ayrıca sanık ifade tutanaklarında belli bir sözlüksel alan içerisinde bazı sözcüklerin yinelendiği tespit edilmiştir. Bu şekilde ifade tutanaklarında yinelenen sözcükler ‘motif’ olarak tanımlanmıştır (Motif tanımı için bkz. Kıran ve Kıran, 2010:256; ayrıca bkz. Günay, 2007:89-102).

3.1. Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini cinsel suç ile ilişkilendirilen davalı tarafların ifade tutanakları oluşturmaktadır. Bu araştırma evreni Bitlis ili cumhuriyet başsavcılığına bağlı adli kurumlardaki ifade tutanakları ile sınırlandırıldı. Ardından Bitlis ili Cumhuriyet Başsavcılığı I. Ağır ceza Mahkemesinde görülen, cinsel istismar sanığı olarak ifadeleri alınan ve mahkûmiyet veya takipsizlikle sonuçlanan 10 adet davaya ait sanık ifade tutanakları ile benzeşik bir örneklem alt grubu oluşturuldu.

3.2. Veri Toplama

Yapılacak araştırma için Bitlis İli Cumhuriyet Başsavcılığından 03.09.2018 ve 4453 sayılı yazılı izin alındı. Alınan resmi izinle Bitlis İli Adliyesi arşivinden tamamlanmış cinsel suç davaları arasından mahkûmiyet veya takipsizlikle sonuçlanan 10 adet davaya ait sanık ifade tutanağı belirlendi. Bu vakalarda özel mekân isimleri, müşteki, mağdur, sanık ve tanık isimleri gizli tutuldu. Bu vakalarla ilgili özet bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

1. Vaka: 12 yaşını tamamlamamış çocuğun cinsel istismarı. Mağdur kız çocuğu. Sanık: yetişkin yabancı erkek. Mağdura babasının arkadaşı olarak yaklaşıyor. Şehir de yaşıyor.
2. Vaka: Çocuğun nitelikli cinsel istismarı. 15 yaşında kız çocuğu. Sanık: yetişkin erkek. İşyerinden tanışık. Ticari ilişki. Şehirde yaşıyor.

3. Vaka: 12 yaşını tamamlamamış çocuğun cinsel istismarı (kız çocuğu). Sanık: Abisi (17). Köyde yaşıyor.
4. Vaka: 12 yaşını tamamlamamış çocuğun cinsel istismarı (kız çocuğu). Sanık: Babası. Köyde yaşıyor.
5. Vaka: 12 yaşını tamamlamamış çocuğun cinsel istismarı (erkek çocuğu). Sanık: Yetişkin erkek kuzen. Köyde yaşıyor.
6. Vaka: Cinsel Taciz. Mağdur yetişkin kadın. Sanık: Yetişkin erkek. Ticari ilişki. Şehirde yaşıyor.
7. Vaka: Çocuğun nitelikli cinsel istismarı. 13 yaşında erkek çocuğu. Sanık: yetişkin erkek işyeri sahibi. Ticari ilişki. Şehirde yaşıyor.
8. Vaka: Çocuğun nitelikli cinsel istismarı. 15 yaşında erkek çocuğu. Sanık: yetişkin erkek. Ticari ilişki. Şehirde yaşıyor.
9. Vaka: Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, Çocuğun cinsel istismarı, cinsel taciz: 16 yaşında kız çocuğu. Sanık: yetişkin erkek. Mağdura yardım etmek amacıyla yaklaşıyor. Şehirde yaşıyor.
10. Vaka: Çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve suça yardım etmek. 15 yaşında kız çocuğu. Sanıklar: yetişkin erkek akraba. Köyde yaşıyor.

3.3. Veri Çözümleme

Bu çalışmada öncelikle her bir sanık ifade tutanağına ait sözcük ve söz öbekleri belirlendi. Ayrı sözcüklerin tek bir işleve sahip öbek anlam oluşturduğu söz öbekleri (ör: yalan söylemek-eylem, bir senedir- zarf) sözcük frekanslarının ve sayılarının tutarlılık ve güvenilirlik sağlaması için tek bir dil bilgisel öge olarak sayıldı. Farklı çekim veya hal ekleri almış sözcükler (ör: çocuklar, çocukları, çocuklara vb.) aynı sözcük olarak sayılmış ve sınıflandırıldı (çocuklarx3). İçerik analizi ile belirlenen bazı sözcükler ile bu sözcüklerin oluşturduğu sözlüksel alan, motif ve sözcük dizinleri kullanım sıklığına göre sınıflandırıldı. Sınıflandırılan veriler daha sonra tablo ve şekillerle gösterildi. Bu çalışmada ifade tutanaklarında geçen mekân belirten sözcük dizinleri ‘mekân’, vakanın niteliği ve oluş şekli ile ilgili sözcük dizinleri ise ‘olay’ sözlüksel alanları olarak belirlendi. Ayrıca sanık ifadelerinde sanıkların sosyal ilişkiler ve iletişim ile ilgili sözcük dizinleri ‘sosyal’; dini ve kültürel içerikli sözcük dizinleri ‘dini-kültürel’; vakayla hiçbir şekilde ilgili olamayan sözcük dizinleri ‘ilgisiz’; şüphe ve olasılık bildiren kipler ve sözcükler ‘belirsiz’; hakaret ve şiddet içerikli sözcük dizinleri ise ‘şiddet’ sözlüksel alanları olarak belirlendi. Ardından daha anlamlı sonuçlara ulaşabilmek için olay ve olay yeri ile ilgili sözcük dizinleri ile sosyal, belirsiz, ilgisiz ve dini-

kültürel sözlüksel alanları birleştirilerek ‘olayın niteliği ile ilgili’ ve ‘ilgisiz’ üst sözlüksel alanlar oluşturuldu. Çalışmada ayrıca sanık ifade tutanaklarında belli bir sözlüksel alan içerisinde bazı sözcüklerin yinelendiği tespit edilmiş ve tutanaklardaki motifler çıkarılmıştır. Bu sınıflandırmalar yoluyla cinsel suç sanıklarının sözcük seçimleriyle ilgili çıkarımlarda bulunuldu.

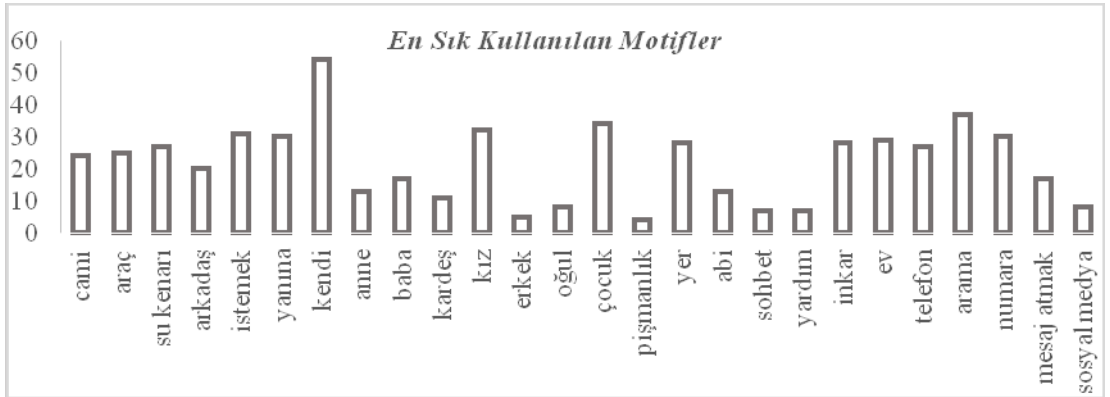
4. Bulgular

İncelenen vakalarda cinsel istismar mağdurlarının dördü 12 yaş altı olmak üzere, altısı kız üçü de erkek toplam dokuzunun çocuk oldukları, birinin ise genç yetişkin kadın olduğu tespit edildi. Bu vakalardan üçünün aile içinde yakın akrabalar arasında gerçekleştiği belirlendi. Cinsel istismar sanıklarının ise tümünün yetişkin erkek olduğu (bir tanesi 17 yaş) ve mağdurla ekonomik veya sosyal bir bağının olduğu belirlendi. Cinsel istismar vakaları üzerine yapılan birçok çalışmada istismar sanıklarının büyük çoğunluğunun erkek olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Aktepe, 2009; İnan, 2010; Alpaslan, 2014; Bulut, 2016; Karataş, 2018). Ensest vakalarında ortaya çıkan oran “kız çocuklarının ensest kurbanı olma ihtimalinin erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu ve erkeklerin baskın failer” olduğu tespitini doğrulamaktadır (Buss, 1994:85, ayrıca bkz. Karataş, 2018). Çalışmada cinsel istismar sanıklarının ifadelerinden elde edilen verilere göre cinsel istismar sanıklarının ifade tutanaklarında en sık kullanılan 2077 sözcük sözlüksel alan, sözcük dizinleri ve motiflerine göre sınıflandırılarak nicel veriler elde edildi (Tablo 1).

Tablo 1. Sözcük Dizinleri ve Vakalara Göre Dağılımı

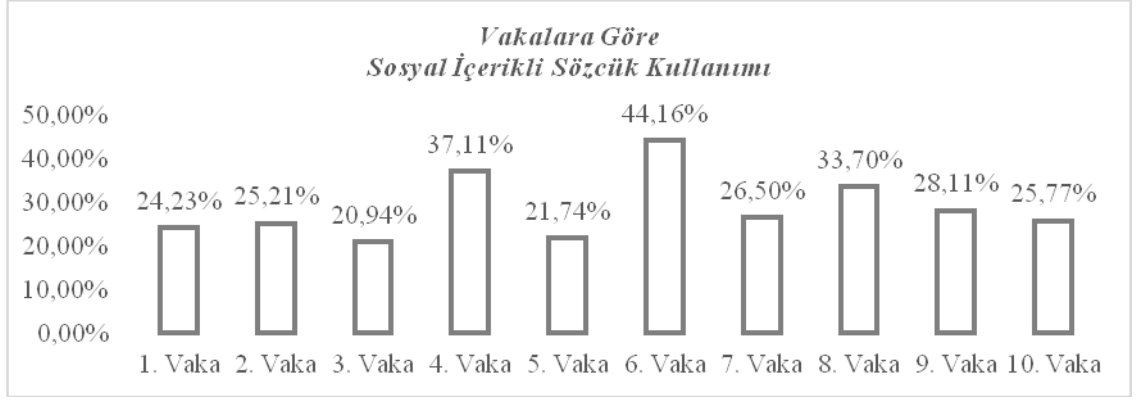
<i>Vakalar</i>	<i>İlgili</i>	<i>İlgisiz</i>	<i>Sosyal</i>	<i>Şiddet</i>	<i>Toplam</i>
1. Vaka	119	53	55	0	227
2. Vaka	68	17	30	4	119
3. Vaka	112	35	40	4	191
4. Vaka	49	43	59	8	159
5. Vaka	35	19	15	0	69
6. Vaka	91	39	121	23	274
7. Vaka	89	58	53	0	200
8. Vaka	142	98	122	0	362
9. Vaka	96	35	52	2	185
10. Vaka	130	67	75	19	291
Toplam	931	464	622	60	2077

İfade tutanaklarında en sık kullanılan motifler Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. İfade Tutanaklarında En Sık Kullanılan Motifler

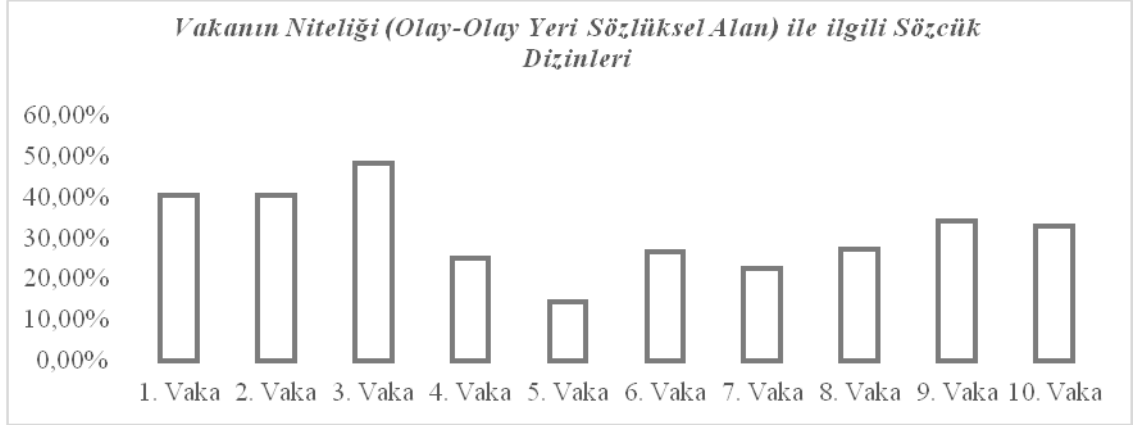
Şekil 2’de görüldüğü gibi olay yeri açısından vakaların çoğunluğunda ilgili veya ilgisiz bir şekilde araç (Ör. Otomobil, minibüs, otobüs) ve su kenarı (Ör. Sahil, göl, gölet, su kanalı) sözcük dizinlerinin yoğun olarak kullanıldığı belirlendi. Ayrıca bazı vakalarda sanıkların dinsel sözcük dizinlerini yerli yersiz sıklıkla kullandıkları tespit edildi. Bununla birlikte sanıkların sosyal ilişkileri, özellikle de akraba ilişkilerini (Ör. Anne, baba, abi, kardeş, arkadaş) ve sosyal iletişim

araçlarını (Ör. Telefon, arama, numara, mesaj) ifade eden dilsel göstergeleri ifade tutanaklarında sıklıkla kullandıkları belirlendi (Şekil 2).

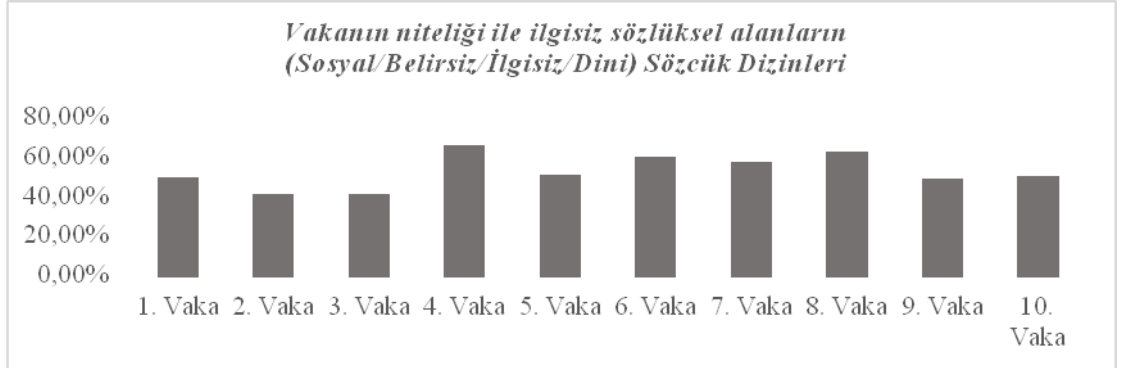
Şekil 3. Sosyal İçerikli Sözcük Dağılımları

İfade tutanaklarının hemen hemen hepsinde sanıkların sosyal ilişkiler sözlüksel alanına, özellikle de akraba ilişkileri ve iletişim araçlarına ait sözcük dizinlerini (baba, anne, yenge, enişte, kayın, arkadaş, dayı, amca, kardeş vb.) ifade tutanaklarında ilgili ve ilgisiz bir şekilde sıklıkla kullandıkları ve benzer motifler oluşturdukları belirlendi (Bkz. Şekil 3). Şekil 3'te görüldüğü gibi 4. Vaka, 6. Vaka ve 8. Vakalarda da bu sözcük dizini % 33-45 arasında oldukça yüksek bir kullanım sıklığına sahiptir. 4. vaka 12 yaşını tamamlamamış köyde yaşayan bir kız çocuğun babası tarafından cinsel istismarı ile ilgilidir. 6. vaka şehirde yaşayan yetişkin bir kadının iş yeri sahibi yetişkin bir erkek tarafından cinsel tacize uğraması ile ilgilidir. 8. Vaka ise şehirde yaşayan 15 yaşında bir erkek çocuğun yine işyeri sahibi yetişkin bir erkek tarafından nitelikli cinsel istismara uğraması ile ilgilidir. Diğer vakalarda da en az %20 olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle genel olarak ifade tutanaklarında kullanılan her 3 sözcüğün biri sosyal ilişkiler ile ilgilidir. Çalışmada ayrıca doğrudan olayın niteliği ile ilgili ifadelerden çok dolaylı, ilgisiz veya belirsiz ifadelerin yoğunlukla kullanıldığı tespit edildi. Şekil 4, 5 ve 6'da ise vakanın niteliği ile ilgili olan ve olmayan sözcük dizinlerinin dağılımı karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

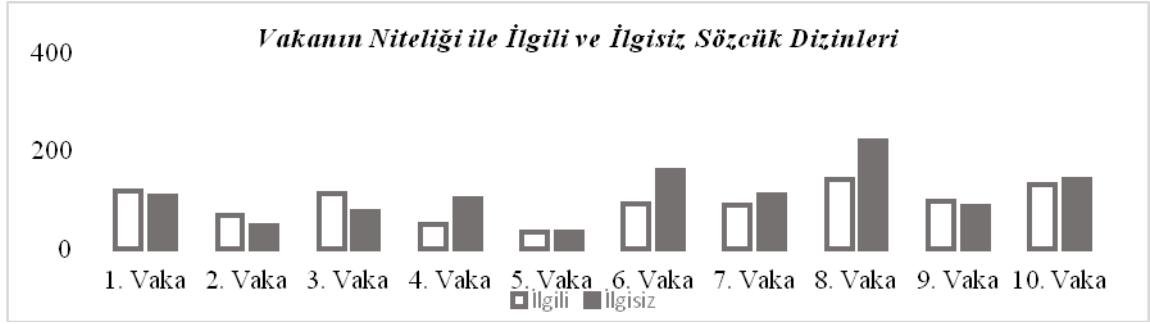
Şekil 4. Vakanın niteliği ile ilgili sözcük dizinleri

Şekil 4'te gösterilen verilere göre istismar olayının niteliği ile ilgili sözcük dizinleri ilk üç vaka dışında yaklaşık %10 ile % 35 arasında görülmektedir. Bu sözcükler doğrudan olayı betimleyen sözcüklerden seçilmiştir. Sanıkların olayı anlattıkları ifade tutanaklarında olayla ilgili sözcüklerin oranındaki bu düşüklük oldukça anlamlıdır. Bunlar arasında en düşük orana sahip 5. vakada köyde yaşayan 12 yaşını tamamlamamış bir erkek çocuğun yetişkin erkek kuzeni tarafından cinsel istismarı söz konusudur.

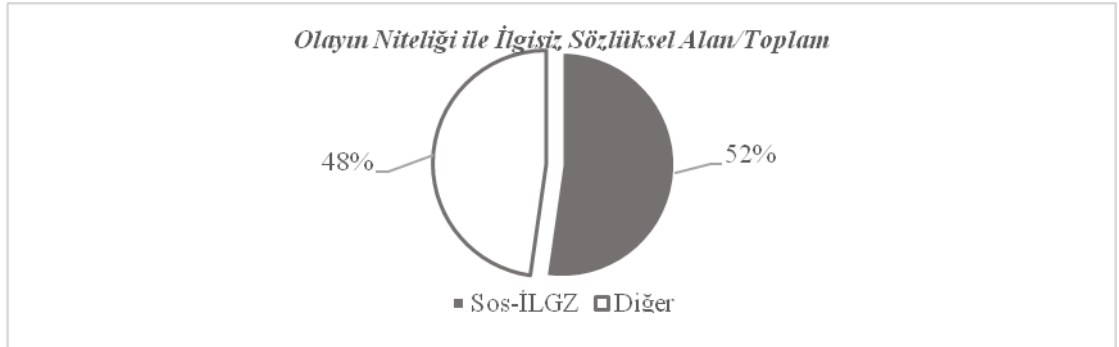
Şekil 5. Vakanın niteliği ile ilgili olmayan sözcük dizinleri

Şekil 5'te gösterilen verilere göre istismar olayının niteliği ile ilgili olmayan sözcük dizinleri tüm istismar vakalarında en az % 40 civarında görülmektedir.

Şekil 6. Vakanın niteliği ile ilgili ve ilgisiz sözcük dizinlerinin karşılaştırılması

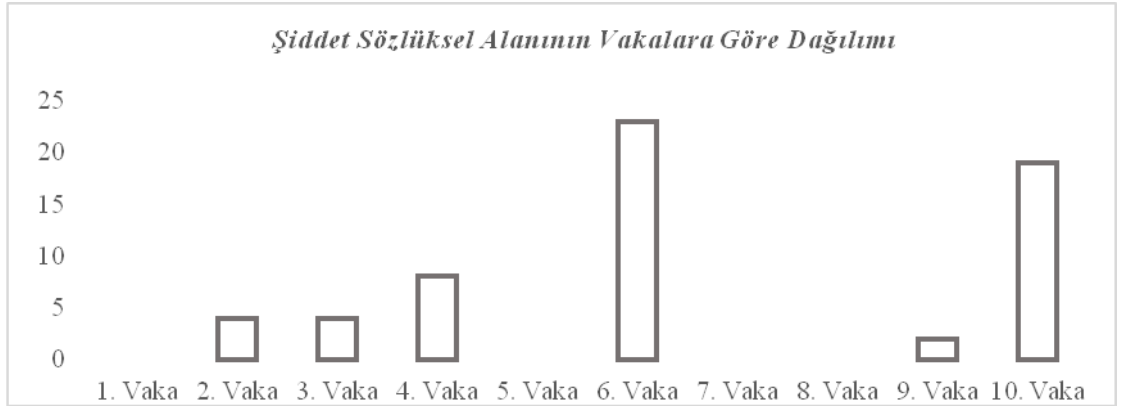
Şekil 6’da ilgili ve ilgisiz sözcük dizinleri kullanım sıklıkları karşılaştırılmıştır. Buna göre sanık ifade tutanaklarında ikinci ve üçüncü vakalarda vakanın niteliği ile ilgili sözcük kullanımları beklenildiği gibi daha yüksek iken, 1., 5., ve 9. vakalarda hemen hemen eşit, geri kalanlarda ise istismar olayı ile ilişkili olmayan sözcük kullanımı daha yüksektir. Böylece toplam sözcük dizinleri arasında olayın niteliği ile ilgisiz sözcük dizinlerinin ifade tutanaklarında incelenen toplam sözcüklere oranı Şekil 7’de gösterilmiştir.

Şekil 7. Olay ile ilgisiz olarak kullanılan sözcüklerin toplam sözcüklere oranı

Buna göre sanık ifade tutanaklarında cinsel istismar vakaları ile ilgisiz sözcük dizininin oranı tüm sözcük dizinleri toplamının % 52’sini oluşturmaktadır. İfade tutanaklarında ayrıca cinsel istismar öznelerinin cinsel nesneye erişimde genellikle şiddetten uzak bir dil kullandıkları tespit edilmiştir (Bkz. Şekil 8 ve 9).

Şekil 8. Şiddet İçerikli Sözcüklerin Vakalara Göre Dağılımları

Şekil 8’de gösterilen verilere göre, 1., 5., 7., ve 8. vakalarda şiddet içerikli sözcüklere rastlanmamıştır. 6. ve 10. vakalarda yoğun bir kullanım dikkat çekerken, 2., 3., ve 9. Vakalarda nispeten düşüğe olsa şiddet içerikli sözcük kullanımına rastlanmaktadır. Oranın en yüksek olduğu 6. vaka şehirde yaşayan yetişkin bir kadının iş yeri sahibi yetişkin bir erkek tarafından cinsel tacize uğraması ile ilgilidir. İkinci en yüksek orana sahip 10. vakada ise köyde yaşayan 15 yaşında bir kız çocuğunun nitelikli cinsel istismarı söz konusudur.

Şekil 9. Şiddet Sözlüksel Alanının Toplam Sözcüklere Oranı

Şekil 9’da Aslıhan İbiloğlu ve diğerleri (2018) tarafından yapılan ve şiddetin istismar vakalarına sıklıkla eşlik ettiğini ortaya koyan çalışmanın aksine, bu çalışma kapsamında incelenen ifade tutanaklarında şiddet sözlüksel alanının payının diğer alanlara oranla oldukça düşük olduğu ve istismar vakalarında şiddete nispeten az başvurulduğu belirlenmiştir. Buna karşın cinsel istismar

sanıklarının sevi odaklı bir dil kullandıkları, sıkı akraba ilişkilerini veya ekonomik bağları vurgulayarak cinsel nesneye yaklaştıkları tespit edilmiştir.

5. Sonuç ve Tartışma

Çalışmada elde edilen bulgulara göre cinsel istismar vakalarında sanıkların olay yeri, olayın niteliği, sosyal ilişkiler açısından benzer sözcük dizinleri ve motifleri kullandıkları tespit edildi. Buna göre ekonomik ve sosyal ilişkilerde hiyerarşik bir üstünlük sahibi olan sanıkların bu bağlar ile sosyal ilişkileri, özellikle de akraba ilişkilerini, ifade eden sözcük dizinlerini ifade tutanaklarında sıklıkla kullandıkları ve cinsel nesnelere de bu hiyerarşik bağları istismar ederek yaklaştıkları belirlendi. Sosyal ilişkiler ile ilgili bulgular cinsel nesneye erişimde sıkı akraba ilişkilerinin istismarcılar tarafından önemli bir güdümlenme aracı olarak kullanıldığını göstermesi açısından anlamlıdır. Dünyanın farklı yerlerinde ve Türkiye’de yapılan diğer çocuk cinsel istismarı çalışmalarında da istismarcıların genellikle mağdurun tanıdığı olduğu saptanmıştır (Ör. Aktepe, 2009; Alpaslan, 2014; Balcı ve diğerleri, 2014; Urazel ve diğerleri, 2017; Karataş, 2018). İstismarcılar için bu ilişkiler cinsel nesneye yakınlaşmanın en kolay yoludur çünkü “çoğu anne-baba çocuklarının eğitiminde özellikle büyükleri saymanın ve dediklerini yapmanın önemi üzerinde durur” (Alpaslan, 2014:196). Elde edilen bu bulgularla paralel olarak Miraç Burak Gönültaş (2016) tarafından yapılan bir başka çalışmada istismarcıların genel olarak sevgi, ilgi ve değer verme gibi stratejiler izledikleri görülmüştür. Bu bulgular istismarcıların cinsel nesne seçiminde başvurduğu stratejilerin üreme amaçlı stratejilere yakın özellikler göstermesi açısından önemlidir. Bu stratejiler üreme amaçlı olmasa da, üreme amaçlı farklı çiftleşme stratejilerine sahip olmak insana çok daha fazla güç, yaratıcılık, esneklik, sembolik düşünme gibi avantajlar sağladığı gibi haz odaklı ilişkiler için de farklı taktikler geliştirebilmesini sağlamaktadır (Bkz. Buss, 1994:95). Bu yaratıcı özellikler sayesinde “çiftleşme stratejileri karşılaşılan farklı durumlara uyarlanabilmektedir” (Buss, 1994:95). Uygun bir eş arayışı “dostlukların oluşmasından rakiplerin saf dışı bırakılmasına, statü arayışından cinayet isteklendirmesine kadar insanın birçok etkinliğinin merkezinde yer alır” (Buss, 1994:92). Bu rekabete bazı kur yapma stratejileri de eşlik eder. Zaman ve paradan fedakârlık yapmak, muhataba zaman ayırmak, iyilik yapmak, cömertlik ve kibarlık birer cinsel kur stratejisi olarak görülür (Miller, 2001). Ayrıca nezaket ve cömertlik gibi olumlu davranışlar bile cinsel kur araçlarından biri olarak değerlendirilir ve bu tür davranışlar muhataba herhangi bir ihtiyaç anında onun yanında olacağı ve kaynakları ona yönlendireceğini işaret eder. Bu tür davranışlar cinsel ilginin göstergesi olarak görülür (Buss, 1994:103). Bu bağlamda sosyal

“statü de cinsel kur araçlarından bir diğeridir” (Miller, 2001:319). Muhatap için koruma ve tehdit kaynağı olabilecek bir konum bildirir. Bu nedenle “ekonomik kaynak sunma ve statü hayvanlar âleminde erkekler için cinsel seçimde en eski ve yaygın temel adaptasyon biçimidir” (Buss, 1994:23-25). Tüm bu kur yapma araç ve stratejilerinden evrilen arkaik davranış şekilleri ve çiftleşme taktikleri “erkekler ve kadınların sadece arkadaş olarak kalmasını zorlaştırdığı” gibi yükselen haz eşiği insanın diğer sosyal muhataplarını da sadece yardımsever, alçak gönüllü, kibar bir arkadaş, akraba, müdür veya patron olarak anılmasını zorlaştırmaktadır (Buss, 1994:286). Böylece sosyal ilişkilerdeki konumlar birer “Truva atına dönüşürler” ve “kaçak haz avcıları gülümseyen yüzlerin arkasına gizlenirler” (Buss, 1994:286).

Bazı sanıkların dinsel sözcük dizinlerini yer yer kullandıkları, doğrudan olayın niteliği ile ilgili sözlüksel alan dizinlerinden çok ilgisizlik veya belirsizlik sözlüksel alanlarına ait sözcük dizinlerinin daha yaygın kullanıldığı tespit edildi. Bu bulgu Freud’un (2016b:38) “insanların büyük topluluk uğruna cinsellik ve sapkınlık özgürlüğünden feda ettikleri şeyin üzerine inşa ettikleri kutsallık” olarak nitelediği anlayışın etkisiyle gerçekleşen bir dışavurum olarak açıklanabilir. Buna göre “üst benlikten duyulan endişe, korku ve kaygının herhangi bir şekilde bütün zihinsel hastalık belirtilerinin ve sapkınlıkların arkasında kendini ele verir” (Freud, 2016b:155).

Olay yeri açısından vakaların çoğunluğunda ilgili veya ilgisiz bir şekilde vasıta (otomobil, minibüs, otobüs) ve su kenarı (sahil, göl, gölet, su kanalı) sözcük dizinlerini yoğun olarak kullandıkları belirlendi (Olay yeri ile ilgili benzer sonuçlar için bkz. İnan, 2010; Gönültaş, 2016; Urazel ve diğerleri, 2017). Bu bulguların özellikle bu tür vakalarda ilgili ve ilgisiz bir şekilde sıklıkla kullanılması kısa süreli tek seferlik ilişkiler ile mekân arasındaki ilişki dikkate alındığında anlamlıdır. Cinsel fanteziler üzerine yapılan çalışmalar erkeklerin tipik olarak çevresel etkenlerle kısıtlanmadığında seks arzularını çeşitli eşlerle kısa süreli gündelik şekilde özgürce tatmin etme yöneliminde olduklarını göstermektedir (Buss, 1994:84). Donald Symons (1979) heteroseksüel erkeklerin de eşcinsel erkekler gibi kısa süreli ilişkilerde yabancılarla seks yapması, hamamlarda veya otomobillerinde doyum odaklı cinsel etkinliklere yönelimleri olduğunu belirtir. Bu arayış “ensest ilişkilerde olduğu” gibi istismar vakalarında da önemli bir etkidir (Bkz. Buss, 1994:85).

İfade tutanaklarında cinsel istismar öznelerin genel olarak cinsel nesneye erişimde genellikle şiddetten uzak seviye odaklı bir söylem geliştirdikleri, sıkı akraba ilişkileri veya ekonomik bağları kullanarak cinsel nesneyi güdümledikleri

anlaşıldı. Bu bağlamda çocukların toplumsal öğreti kaynaklı büyüklere, yabancılara, akrabalara, veli nimete olan minnettarlık ve saygı hiyerarşisi içinde bedenlerinin dokunulmazlığı gibi konularda istismara açık bir bilinç düzeyinde oldukları anlaşıldı. Bu bağlamda gerek ifade tutanaklarındaki motiflerden, gerekse sosyal ilişkiler ve şiddet sözlüksel alanlarından elde edilen bulgularda bu sanıkların hiçbirinin ciddi bir direnişle karşılaşmadığı ve özellikle çocuk mağdurların sosyal ve ekonomik hiyerarşiye karşı savunmasız ve eğitimsiz olduklarını ortaya koymuştur. Bu bulgu cinsel istismar üzerine yapılan diğer çalışmalarla da örtüşmektedir (Ör. Alpaslan, 2014; Üstündağ ve diğerleri, 2015; Urazel ve diğerleri, 2017). Evrim Aktepe (2009) yaptığı bir çalışmada “ülkemizde yapılandırılmış ve sürekliliği sağlanan bir cinsel istismar önleme programı uygulanmadığını” belirtmektedir. Ayrıca cinsel eğitime ülkemiz okul programlarında yeterince yer verilmemesi ve ailelerinde bu konuda yetersiz olması çocuk cinsel istismar vakaları için elverişli bir zemin oluşturmaktadır (Sungur, 1998). Ahmet Hamdi Alpaslan’a (2014:196) göre, çocuk istismar vakalarında ‘ilgi ve sevgi ihtiyacı’, ‘olayı gizleme eğilimi’ ve ‘savunmasızlık’ mağdurların ortak özellikleridir. Bu durumda sanıkların sevi odaklı bir dil kullanmaları bu zaafa yönelik bir strateji olarak gelişmiştir. İstismarcıların çocukları seçmesindeki etkenlerden biri de çocukların olayı gizleme eğilimidir (Bkz. Finkelhor, 1993; Gölge ve diğerleri, 2003, İbiloğlu ve diğerleri, 2018).

Çalışmada ayrıca 10 vakadan sadece üçünde nitelikli cinsel istismar olayına rastlanılması ve suçun cinsel niteliği ile ilgili ifadelerde elde edilen bulgulardan öznelerin nesnelere ikincil bir amaçla yaklaştığı ve daha çok cinsel sapkınlık sayılacak yollarla haz alma ve doyuma erişme amacı taşıdıkları tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen bu bulgu istismarcı için cinsel nesnenin türünün ve niteliğinin öncelikli bir öneme sahip olmadığını göstermesi açısından anlamlıdır. Freud (2014) cinsel dürtü ile cinsel nesne ilişkisini açıklamaya çalışırken bu iki olguyu birbirinden ayırmaya çalışır. Buna göre “cinsel dürtü nesneden ve nesneden gelen uyarmalardan bağımsızdır” (Freud, 2014:21). Hatta Freud (2014:22) “faklı şartlar altında ve hiç de küçümsenemeyecek sayıdaki bireyler için cinsel nesnenin türü ve niteliğinin öncelikli bir önemi olmadığını” öne sürer. Buradan yola çıkarak da “nesnenin cinsel dürtünün temel ve değişmez ögesi olmadığını” iddia eder (Freud, 2014:22). Bu durumu destekleyen diğer bazı çalışmalara göre de çocukluk çağı cinsel istismarlarının en sık görülen tipi mastürbasyondur (Ör. Bilginer ve diğerleri, 2013; İbiloğlu ve diğerleri, 2018). Bir eşeysiz haz alma yöntemi olan mastürbasyon sembolik bir cinsel nesneye sahip, cinsel haz amaçlı yaratıcı bir cinsel özelliktir (Bkz. Laqueur, 2003:210). Dışı Japon makak maymunları arasında gözlemlendiği gibi (Bkz. Sommer ve Vasey,

2006) aynı veya farklı cinsiyetler arasındaki cinsel ilişkilerde de gözlemlenen haz amaçlı seks bize cinsel davranışlarda hazın baskın bir rol oynadığını gösterir (ayrıca bkz. Hull ve diğerleri, 2002; Balcombe, 2009). Öyle ki, heteroseksüeller arasında bile öpüşme, mastürbasyon veya oral seks gibi üreme dışı davranışlar eşlik eder. Freud (2014) bilimsel deneylerin cinsel amaç ve cinsel nesne ile ilgili çok sayıda sapma olduğunu ve sapıklıkla normal sayılabilecek cinsel davranışlar arasında bağlantı olduğunu ortaya çıkardığını iddia eder. Freud'a (2014:23) göre "normal cinsel amaç üreme bölümlerinin cinsel birleşme yoluyla birbiriyle kaynaşmasıdır." Bu bağlamda Freud (2014:20) "cinselliğin tek amacının cinsel organ yoluyla cinsel birleşme olmadığını ve mastürbasyonun çoğu zaman tek amaç olduğunu" belirtir. Devamında "cinselliğin amaçları arasında ağız mukozası ile dokunmanın en çok aranan amaçlardan biri olduğunu" iddia eder. Haz amaçlı, üreme amaçlı olmayan cinsellik özellikle insanlar ve bonobolar veya Japon makakları gibi en yakın insan akrabaları arasında da yaygındır (primat cinsel davranışlar için bkz. Manson, Perry & Parish, 1997; Hull ve diğerleri, 2002; King, 2004; Sommer & Vasey, 2006; Balcombe, 2009). Haz peşinde koşan cinsel istismar faillerini daha ekonomik, risksiz, korumasız cinsel nesne arayışına yönelten nedenler aslında normal yollarla eş seçiminin belli bir bedel ve maliyet gerektirmesidir (Buss, 1994). Enstest, pedofili ve eş cinsel arayışlar genellikle bu maliyetlerden kaçınmak için başvurulan yan yollar olarak görülmektedir. Ayrıca bu kanallarda karşılaşılabilecek riskler karşı cinse karşı istismar risklerinden daha azdır. Töre ve kanunlardaki boşluklar bu suçlardan kaynaklı riskleri istismarcı lehine azaltmaktadır. Üreme potansiyeli olan ilişkilerin bedeli diğerlerine göre daha ağırdır. Bu durumda korumasız çocuklar, gençler ve kadınlar haz avcılarının potansiyel hedefi olurlar. Dinler, töreler ve kanunlar üreme potansiyeli olan kayıt dışı bir ilişkiye nesli korumak adına çok ağır bedeller ödetebilirken, diğer potansiyel haz kurbanları nispeten korumasız kalmakta ve vicdanların keyfine bırakılabilmektedir (Bkz. Karataş, 2018). Bu nedenle vakaların üstü örtülmekte veya saldırganlardan daha çok mağdurların ödediği ağır bedeller öne çıkmaktadır.

Bu çalışmada tecavüz ve cinsel istismar evrimsel psikolojik arka plan dikkate alınarak bireyoluş ve türoluş sürecinde kısa yoldan haz elde etmenin yan etkileri şeklinde gelişen cinsel adaptasyonun doğal yinelenmeleri olarak değerlendirildi. Ayrıca çalışmada elde edilen bulgular kültür, gelenek ve sosyal ilişkilerde çok alışık olduğumuz, masum gibi görünen birçok davranış şeklinin evrimsel süreçte başvurulan cinsel stratejilerin arkaik kalıntıları veya yinelenmesi olabileceğini göstermektedir. Çok çeşitli stratejilere sahip haz avcılarını durdurmanın ve cinsel istismarın önüne geçmenin en temel yolu bu davranışların sınırlarını eğitim ve hukuk yoluyla belirlemektir. Bu bağlamda bu tür cinsel istismar davranışlarının

ender rastlanan patolojik veya nevrotik bozukluklar olarak değerlendirilerek adli ve kriminolojik kapsamda hafifletici sebepler olarak görülmesi yerine insan davranışının doğal bir parçası olarak görülüp örgün eğitim, aile eğitimi ve ceza hukukunda buna göre caydırıcı tedbirler geliştirilmesi önerilmektedir. Sonuç olarak bu çalışma sayıları gün geçtikçe artan cinsel saldırı ve istismar mağduru çocuk ve kadınlar için dezavantaj oluşturabilecek durumların giderilmesi, cinsel eğitimin içeriği, şüpheli söylem görünüşünün belirlenmesinde adalet, eğitim ve güvenlik kurumlarına bilimsel bir bilirkişi hizmeti verebilmesi açısından önemlidir.

Kaynaklar

- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe tıp dergisi*, 15(2), 194-201.
- Aydın, B., Akbaş, S., Turla, A., DüNDAR, C., Yüce, M., ve Karabekiroğlu, K. (2015). Child sexual abuse in Turkey: an analysis of 1002 cases. *Journal of Forensic Sciences*, 60, 61-65.
- Balcı, Y., Erbaş, M., Işık, Ş., ve Karbeyaz, K. (2014). Muğla Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne Başvuran Cinsel Saldırı Olgularının Değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 19(2), 87-95.
- Balcombe, J. (2009). Animal pleasure and its moral significance. *Applied Animal Behavior Science*, 118(3-4), 208-216.
- Barkow, J. H., Cosmides, L., & Tooby, J. (Eds.). (1992). *The adapted mind: Evolutionary psychology and the generation of culture*. New York: Oxford University Press.
- Bilginer, Ç., Hesapçioğlu, S. T., ve Kandil, S. (2013). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı: Mağdur ve Sanık Açısından Çok Yönlü Bakış. *Düşünen Adam*, 26(1), 55.
- Brown, D. E. (1991). Human universals, human nature & human culture. *Daedalus*, 133(4), 47-54.
- Burling, R. (1986). The selective advantage of complex language. *Ethology and sociobiology*, 7(1), 1-16.
- Bulut, S. (2016). Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 139-156.
- Buss, D.M. (1994). *The evolution of desire: Strategies of human mating*. New York: Basic Books.

Çekin, N., Hilal, A., Bilgin, N., Alper, B., Gülmen, M. K., Savran, B., ve Sarıca, A. D. (1998). Adana’da ağır ceza mahkemesine yansıyan cinsel suçların incelenmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 3(3), 81-85.

Chivers, M. L. (2005). A brief review and discussion of sex differences in the specificity of sexual arousal. *Sexual and Relationship Therapy*, 20(4), 377-390.

Dessalles, J. L. (2007). *Why we talk: The evolutionary origins of language*. Oxford University Press.

Dor, D. (2017). The role of the lie in the evolution of human language. *Language Sciences*, 63, 44-59.

Dunbar, R. (1996). *Gossip, grooming and the evolution of language*. Cambridge: Harvard UP.

Eyüpoğlu, A. (2012). Cinsel İstismar Mağduru Çocuk İfadelerinin Ölçüt Bazlı İçerik Analizi: CBCA (Criteria-Based Content Analysis). *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-22.

Fallace, T. (2012). Recapitulation theory and the new education: Race, culture, imperialism, and pedagogy, 1894–1916. *Curriculum Inquiry*, 42(4), 510-533.

Finkelhor, D. (1993). Epidemiological factors in the clinical identification of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 17, 67-70.

Freud, S. (1998). *Ruh çözümlemesine yeni giriş konferansları*. (E. Kapkın, A. Kapkın, Çev.). İstanbul: Payel Yayınları.

Freud, S. (2013). *Psikanaliz üzerine*. (A. Öneş, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.

Freud, S. (2014). *Cinsellik üzerine*. (H. Can, Çev.). Ankara: Tutku Yayınevi.

Freud, S. (2016a). *Espriler ve bilinçdışı ile ilişkileri*. (E. Kapkın, Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.

Freud, S. (2016b). *Kültürdeki huzursuzluk*. (V. Atayman, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.

Fromkin, V. A. (Ed.). (1973). *Speech errors as linguistic evidence*. The Hague, Paris: Mouton.

Gaffney, D. (2003). PTSD, RTS and child abuse accommodation syndrome: therapeutic tools or fact-finding aids. *Pace Law Review*, 24, 271-291.

Garner, M. W. J. (2004). *Language: An Ecological View*. Bern: Peter Lang Publishers.

Garza-Mercer, F. (2007). The evolution of sexual pleasure. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 18(2-3), 107-124.

Gay, P. (Ed.). (1995). *The Freud Reader*. London: Vintage.

Gölge, Z. B., Yavuz, M. F., Başol, I. (2003). Classifying rape cases in Turkey. *Forensic Science International*, 136, 296-297.

Gönültaş, M. B. (2016). Cinsel istismarcıların çocuklara yaklaşım metot ve teknikleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 8(1), 289-305.

Green A. (1996). Child sexual abuse and incest. In M. Lewis (Ed), *Child and adolescent psychiatry: A comprehensive textbook* (2nd ed., pp.1041-1048). Baltimore, MA: Williams & Wilkins.

Günay, V. D. (2007). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual.

Günay, V. D. (2013). *Söylem Çözümlemesi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.

Gür, T. (2013). Post-modern bir araştırma yöntemi olarak söylem çözümlemesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(1), 185-202.

Harari, Y. N. (2015). *Sapiens: İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi*. (E. Genç, Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap Bilişim ve Tasarım Ltd. Şti.

Herman, J. L. (1992). *Trauma and Recovery*. New York: Basic Books.

Hull, E. M., Meisel, R. L., & Sachs, B. D. (2002). Male sexual behavior. In D. Pfaff, (Ed.), *Hormones, brain and behavior* (pp. 3-137). Slovenia: Academic Press.

İbiloğlu, A. O., Atlı, A., Oto, R., ve Özkan, M. (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve enstest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 84-98.

İnan, M. (2010). *2005-2009 yıllarında Kocaeli Adliyesi'nde görülen cinsel istismar konulu davalarda sanık ve mağdur çocukların sosyo-demografik özellikleri ve suçun niteliği*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

Kaplan, S. (1996). Physical abuse and neglect. In M. Lewis (Ed.), *Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook* (2nd ed., pp. 1033-1041). Baltimore, MA, Williams & Wilkins.

Karataş, Z. (2018). Çocukların cinsel istismardan korunmasında çocuk adalet sisteminin önleyici fonksiyonu. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 136-147.

Kaufman, K. L., Holmberg, J. K., Orts, K. A., McCrady, F. E., Rotzien, A. L., Daleiden, E. L., & Hilliker, D. R. (1998). Factors influencing sexual offenders' modus operandi: An examination of victim-offender relatedness and age. *Child Maltreatment*, 3 (4), 349-361.

Kauth, M. R. (2007). The evolution of human sexuality: An introduction. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 18(2-3), 1-22.

Kıran, Z., ve Kıran, A. (2010). *Dilbilime giriş* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

King, B. J. (2004). *The dynamic dance: Nonvocal communication in African great apes*. London: Harvard University Press.

Konker, C. (1992). Rethinking child sexual abuse: an anthropological perspective. *American Journal of orthopsychiatry*, 62(1), 147-153.

- Laqueur, T. (2003). *Solitary sex: A cultural history of masturbation*. New York: Zone Books.
- Launer, J. (2014). Sex and sexuality: an evolutionary view. *Psychoanalytic Inquiry*, 34(8), 831-846.
- Manson, J.H., Perry, S., & Parish, A.R. (1997). Non-conceptive Sexual Behavior in Bonobos and Capuchins. *International Journal of Primatology*, 18 (5): 767–86.
- Marcaggi, G., & Guéno lé, F. (2018). Freudarwin: Evolutionary thinking as a root of psychoanalysis. *Frontiers in Psychology*, 9, 892.
- Miller, G. (2001). *The mating mind: How sexual choice shaped the evolution of human nature*. New York: Anchor.
- Narasimhan, R. (1998). *Language behavior: Acquisition and evolutionary history*. New Delhi: Sage Publications.
- Palmer, C. T. (1989). Rape in nonhuman animal species: Definitions, evidence, and implications. *Journal of Sex Research*, 26(3), 355-374.
- Pinker, S., & Bloom, P. (1990). Natural language and natural selection. *Behavioral and Brain Sciences*, 13 (4), 707–784.
- Pinker, S. (2003). *The language instinct: How the mind creates language*. London: Penguin Books.
- Reich, W. (1970). *The mass psychology of fascism*. New York: Macmillan.
- Sanghara, K. K., & Wilson, J. C. (2006). Stereotypes and attitudes about child sexual abusers: A comparison of experienced and inexperienced professionals in sex offender treatment. *Legal and Criminological Psychology*, 11(2), 229-244.
- Sommer, V., & Vasey, P. L. (Eds.). (2006). *Homosexual behavior in animals: an evolutionary perspective*. New York: Cambridge University Press.
- Spielrein, S. (1912). On transformation. *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society (1910–1911)*, 3.
- Sungur, M. Z. (1998). Cinsel eğitim. *Klinik Psikiyatri*, 2, 103-108.
- Symons, D. (1979). *The evolution of human sexuality*. New York: Oxford University Press.
- Taner, Y., ve Gökler, B. (2004).  ocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik y nleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Taylan, H. H. (2011). Sosyal Bilimlerde Kullanılan İçerik Analizi Ve Söylem Analizinin Karşılaştırılması. *Bing l Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstit s  Dergisi (BUSBED)*, 1(2), 63-76.

Taylor, T. (1996). *The prehistory of sex: Four million years of human sexual culture*. New York: Bantam.

Thornhill, R., & Thornhill, N. W. (1987). Human rape: The strengths of the evolutionary perspective. *Sociobiology and psychology: Ideas, issues, and applications*, 269-292.

Tooby, J., & Cosmides, L. (1992). The psychological foundations of culture. In J. H. Barkow, L. Cosmides & J. Tooby (Eds.), *The adapted mind: Evolutionary psychology and the generation of culture* (pp. 19-136). New York: The Oxford University Press.

Urazel, B., Fidan, S. T., Gündüz, T., Şenlikli, M., ve Asfuroğlu, B. Ö. (2017). *Çocuk ve Ergen Cinsel İstismarlarının Değerlendirilmesi. Osmangazi Tıp Dergisi*, 39(2), 18-25.

Üstündağ, A., Şenol, F., ve Mağden, D. (2015). Ebeveynler çocuk istismarına yönelik bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve bilinçlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1), 212-227.